
BESZÁMOLÓ A XXIV. NEMZETKÖZI NÉVTUDOMÁNYI KONGRESSZUSRÓL

1. 2011. szeptember 5–9-én Barcelona adott otthont a 24. alkalommal megrendezett Nemzetközi Névtudományi Kongresszusnak. Idén a „Nevek a mindennapi életben” volt a konferencia központi témája, ehhez kapcsolódóan hangzottak el 12 szekcióban közel 450 résztvevőtől a legújabb kutatási eredményeket ismertető előadások. A rendezvényen 57 ország kutatói vettek részt; Magyarországról (Budapestről, Debrecenből, Szegedről és Veszprémből) 18 előadó érkezett. A konferencia hivatalos nyelve a hagyományos angol, német és francia, továbbá a spanyol és a katalán volt. A színes szakmai programot a nyitó- és a záróünnepség és egy fogadás mellett a különböző országok – köztük Magyarország – legfrissebb névtani munkáiból rendezett könyvkiállítás egészítette ki. Kirándulás keretében Barcelonába, a környező városokba és borvidékre vagy Montserratba látogathattak el az érdeklődők, utóbbi esetében helynévtörténeti idegenvezetéssel kísérve.

2. A konferencián két plenáris előadás hangzott el. A nyitónapon a kanadai HELEN KERFOOT az ENSZ földrajzi névi szakértői csoportjának (UNGEGN) széleskörű munkájába engedett bepillantást. Különböző nyelvekből vett példákkal illusztrálta a helynevek sztenderdizációjának a hiányából vagy azok sokféle nyelvi és írásrendszerbeli formájából fakadó problémákat (pl. megfelelő térképek nélkül késve érkeznek a mentőalakulatok vagy a humanitárius segélyek a rászorulókhhoz). Az UNGEGN munkájának kiemelt célja az egyes országok felelősségvállalása a helynevek gyűjtéséért, adminisztrációjáért, tárolásáért és terjesztéséért; továbbá tudományos megalapozottságú latin betűs átírási rendszerek létrehozása a nem latin betűs írásrendszereket használó nyelvek helynevei számára. KERFOOT előadásának második részében különböző szintű helynevek (pláza-nevek, utcanevek, településnevek, országnevek, Földön kívüli helyek elnevezései stb.) sztenderdizációjának szükségességét és folyamatát mutatta be, kitérve a 21. századi technikai-technológiai újításoknak és a (közösségi) médiának ebben a folyamatban betöltött szerepére is. XAVIER TERRADO I PABLO zárónapi előadásában a katalán tudósoknak, nyelvészeknek a névtudományhoz való hozzájárulását méltatta, tudománytörténeti áttekintéssel, kiemelve az interdiszciplináris együttműködések fontosságát.

3. A párhuzamos szekciók közül a legnépesebb – hagyományosan – a helyneveké volt. Az előadások elméleti és kutatás-módszertani kérdések mellett nyelvtörténeti, dialektológiai, strukturális vagy interkulturális szempontokat érintettek. A magyar résztvevők fele ebben a szekcióban mutatta be legújabb kutatási eredményeit: BÁBA BARBARA a földrajzi köznevet tartalmazó kételemű magyar helynevek, KUNA ÁGNES pedig magyar, angol, német és spanyol sziklamászóutak neveinek kognitív szemantikai elemzését adta. BÖLCSKEI ANDREA szintén kognitív keretben, több nyelvből vett példák alapján elemzett kultúrafüggő helynévtípusokat. FÁBIÁN ZSUZSANNA a tulajdonnevekben megnyilvánuló világkép eltéréseit tárta fel olasz és magyar személy- és helynévi példák segítségével. BÁRTH JÁNOS a Szabó T. Attila által gyűjtött székelyföldi történeti helynevek

számítógépes névföldrajzi vizsgálati lehetőségeit ismertette. DITRÓI ESZTER a helynevek területi különbségeivel és az azokat alakító tényezőkkel foglalkozott. KOVÁCS ÉVA a magyar államalapítást követő két és fél évszázad helynévrendszereit vetette össze, kiemelve az államigazgatási, egyházi, gazdasági és társadalmi átalakulások meghatározó szerepét a helynévadási szokások megváltozásában. PÁSZTOR ÉVA olyan egykori magyar településnevekkel foglalkozott, amelyek később határrésznevekké váltak. TÓTH VALÉRIA egy Európa patrocíniumi településneveivel foglalkozó nemzetközi kutatás eredményeit mutatta be.

Két másik szekcióban is a helynevek vizsgálata állt a középpontban, de szűkebb tematikával. A „Névtan és földrajz” című szekcióban többek között arról volt szó, hogy milyen funkciót töltenek be a nevek a térképeken, milyen csoportidentitást tükröznek az egyes helynevek, milyen motivációk érvényesülnek a helynévadásban, illetve hogyan jelennek meg a helynevek a közigazgatásban vagy a közlekedés területén. A „Térképészet és helynevek: az információkezelés új szinterei” című szekcióban az adatbázis-építés és -kezelés lehetőségeiről, megoldandó problémáiról volt szó, kitérve nemcsak a helynévi, hanem a személynévi adatbázisokra is. N. CSÁSZI ILDIKÓ a Geolingvisztikai Műhelyben kifejlesztett BihalBocs szoftver segítségével vizsgálta a magyarországi (Vas megyei) és határon túli (zoboralji és moldvai) földrajzi köznevek lexikológiai, szemantikai és morfológiai jellemzőit.

4. Szintén sok előadót vonzottak az elsősorban személynévtani kérdésekkel foglalkozó szekciók, ahol például különböző kultúrák eltérő névadási szokásairól, a személynév és a nem összefüggéseiről, a helynévi eredetű személynivekről, valamint a személynévadási jellemzők diakrón változásáról szóltak az előadók. A „Név és társadalom” című szekcióban a nevek mint a beszédaktusokban fontos szerepet betöltő elemek kerültek előtérbe. Az előadások az alábbi témakörökbe rendeződtek: a személynivek és az egyéb megszólítási formák használata a társalgásban, különös tekintettel a munkahelyi környezetre; a névváltozatok kontextuális vizsgálata; a névadási folyamatok diszkurzív megközelítése; a nevek mint a diszkrimináció és a sztereotípiák megjelenésének hordozói.

5. Kifejezetten egy-egy egyéb névtípusra (állatnevek, tárgynevek, márkanevek stb.) fókuszáló szekciók külön nem voltak, az ezeket elemző előadások a módszertani megközelítésük alapján kerültek tematikus csoportokba, amelyekben természetesen hely- és személynévi témák szintén felmerülhettek.

A névelméleti szekcióban a nevek filozófiai és nyelvi megközelítése állt a középpontban: az ide sorolt előadások a nevek bizonyos grammatikai vagy szintaktikai jellemzőivel foglalkoztak, illetve a neveket mint ikonokat, indexeket vagy szimbólumokat vizsgálták. A magyar előadók közül SZTRAKOS ESZTER az állatkerti névadás néhány jellegzetességét mutatta be a Budapesti Állat- és Növénykert nagymacskáinak példáján.

A nevekben nyomot hagyó történelem: a politika és a jog meghatározhatja egy-egy korszak jellegzetes neveit, az azokhoz kapcsolódó identitásokat – ezt emelték ki a történeti szekció előadói, köztük három magyar is. GULYÁS LÁSZLÓ SZABOLCS történész-szemmel beszélt a középkori magyar falvak és mezővárosok személynévanyagáról és annak társadalmi jellegzetességeiről. SLÍZ MARIANN Anjou-kori példáin azt mutatta be, hogyan alkalmazhatók (és alkalmazandók) a történettudományi eredmények a családnévkutatásban. TAMÁS ÁGNES a 19. század második felének osztrák és magyar vicclapjai

által a különböző etnikai és vallási csoportok képviselőinek megjelölésére használt tipikus neveket mutatta be.

Eredetileg tisztán elméleti jellegűnek szánták a szervezők a „Névtan és nyelvészet” című szekciót, de végül túlsúlyba kerültek a gyakorlatorientáltabb, konkrét példákat elemző előadások. A magyar előadók közül GYÖRFFY ERZSÉBET a szleng helynevek alkotásáról szólt magyar, angol, német és finn példák illusztrálásával. KOZMA JUDIT a magyar és német népi csillagnevek egy lehetséges kognitív szemantikai vizsgálatát mutatta be. SZILÁGYI-KÓSA ANIKÓ a magyarországi német közösségek családnévadási és névhasználati szokásaival foglalkozott.

A terminológiai szekció előadásai a következő témákat érintették: általános terminológiai kérdések; a névtan egyes területeinek terminológiai kérdései; terminológiai problémák a különböző névtípusok kategorizációjával és strukturális elemzésével kapcsolatban; terminológiai különbségek az egyes nyelvek, illetve országok között. FARKAS TAMÁS a magyarországi névtani terminológia helyzetét, főbb problémáit és megoldásra váró feladatait ismertette. Az évek óta folyó nemzetközi munkálatok első kézzelfogható eredményét egy-egy rövid terminológiai jegyzék adja közre (<http://www.icosweb.net>). A terminológiai munkacsoport munkájába való bekapcsolódásra Magyarországot képviselve Bölcskei Andrea és Farkas Tamás is felkérést kapott.

A „Névtan és kultúra” című szekció előadásai az elméleti kérdések mellett azt vizsgálták, hogy milyen a nevek kapcsolata az egyes művészeti ágakkal (irodalom, színház, mozi, zene, vizuális művészetek), illetve hogyan kezelik a tulajdonneveket a fordítók.

A névtan és a sztenderdizáció viszonyát taglaló előadások a személy- és helynevekre vonatkozó egyes jogi szabályozásokat mutatták be, beleértve a történeti nevek sztenderdizációjának problémakörét is, továbbá a nem latin betűs nevek transzkripcióját és transliterációját, illetve megvitatták a világfórumoknak (pl. az UNGEGN-nek) a sztenderdizáció folyamatában betöltött szerepét.

A rendező helyszín jogán külön szekcióban mutatkoztak be a katalán névtan művelői.

6. A konferencia keretében kerekasztal-megbeszélésekre és műhelymunkára is sor került, melyek témái többek közt a következők voltak: adatbázisok és helynévi/névtani információk elemzése és kezelése, a névtan és a média kapcsolata, nemzetközi terminológiai kérdések. Tanácskozást tartottak a különböző helynévanyaggal foglalkozó testületek, valamint a szláv névtudomány képviselői; utóbbin FARKAS TAMÁS röviden beszámolt a magyarországi névtan aktuális helyzetéről és szlavisztikai vonatkozásairól is. Bemutakoztak továbbá egy-egy új projekt (pl. az Egyesült Királyság családnévei, az észt helynevek szótára) résztvevői is.

7. Az ICOS közgyűlése megválasztotta az új elnököt Carole Hough (Glasgow) személyében, és döntött arról is, hogy 2014 nyarán Glasgow rendezheti a 25. kongresszust. A másodszori pályázóként sikeres skót város vetélytársa Debrecen volt; amelynek legközelebb már komoly esélye lehet a 2017-es kongresszus rendezési jogának elnyerésére.

A konferencia anyagából elektronikus kötet készül, várhatóan jövőre, így az ott elhangzott előadások részletesebb bemutatására már a közeljövőben visszatérhetünk.

JUDIT KOZMA, **Report on the 24th International Congress of Onomastic Sciences**

The International Council of Onomastic Sciences (ICOS) organized its twenty-fourth congress entitled “Names in daily life” in Barcelona, 5–9 of September, 2011. The approximately 450 participants in the congress were able to present the results of their recent research in sessions focusing on these various topics: Terminology, Onomastic Theory, Onomastics and Linguistics, Names in Society, Anthroponomastics, Toponomastics, Onomastics and History, Onomastics and Geography, Onomastics and Culture, Cartography and Place Names: New Platforms for Information Management, Onomastics and Standardization Process, and Catalan Onomastics.